

Дослідження показало, що для молодших школярів більш характерна емоційна та соціальна категорія щастя, це пояснюється тим, що в дитини в цей віковий період відбувається переключення уваги від зовнішніх подій до внутрішніх. При вступі дитини до школи його життя змінюється, а також змінюються і суб'єктивні переживання, що його супроводжують. Порівняння вербальних та невербальних проявів уявлень про щастя мало чим різняться

Список використаних джерел

1. Аргайл М. Психология счастья / М. Аргайл. – СПб. : Питер, 2003. – 271 с.
2. Бенко Е. В. Обзор зарубежных публикаций, посвященных исследованию благополучия / Е. В. Бенко // Вестник ЮУрГУ. – 2015. – № 2. – С. 5–13.
3. Данильченко Т. В. Суб'єктивне соціальне благополуччя: психологічний вимір : монографія / Т. В. Данильченко ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Чернігів : Десна Поліграф, 2016. – 543 с.
4. Селигман М. Новая позитивная психология : научный взгляд на счастье и смысл жизни / М. Селигман ; [пер. с англ.]. – М. : София, 2006. – 368 с.
5. Яворська Л. М. Фактори становлення психологічного благополуччя особистості / Л. М. Яворовська, Г. С. Філоненко // Наука і освіта. – 2014. – № 12. – С. 216–220.

Наталія Сердюк,

кандидат психологічних наук,

старший викладач,

Бердянський державний педагогічний
університет

ФОРМУВАННЯ БАЗОВИХ НАВИЧОК МЕДІАЦІЇ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Сучасний процес підготовки майбутніх педагогів у закладах вищої освіти передбачає формування всебічно розвиненої особистості, спрямованої не лише на виконання професійних зобов'язань, але і на здійснення широкого кола соціальних функцій, зокрема, на врегулювання конфліктних ситуацій мирним шляхом. Явища цькування, булінгу та високий рівень конфліктності все частіше можна зустріти серед однолітків саме молодшого шкільного віку. Аби попередити та викоринити таке негативне ставлення серед дітей, необхідне своєчасне втручання як батьків, так і вчителів. Тому, формування базових навичок медіації у майбутніх учителів початкових класів дозволить їм ефективно вирішувати конфлікти, бути толерантними до думки інших, протистояти насильству та дискримінації в шкільному колективі. Володіння вчителем початкових класів навичками медіації позитивно вплине на становлення особистостей, діти навчатимуться управляти

негативними емоціями, приймати рішення і відповідати за власні вчинки, слухати опонента тощо. Також воно сприятиме відновленню відносин між учасниками конфлікту та створенні дружньої атмосфери, що покращить процес навчання.

Медіація (від лат. mediation – посередництво) є одним з методів вирішення конфлікту. Це добровільний і конфіденційний процес, у якому нейтральна третя особа (вчитель) допомагає сторонам знайти взаємоприйнятний варіант вирішення ситуації, що склалася. Особливою рисою медіації є те, що сторони спільно беруть на себе відповідальність за прийняття рішення та його виконання. Процес медіації реалізується завдяки принципам: добровільності, неупередженості і нейтральності, конфіденційності, розподілу відповідальності. Та задля досягнення ефективного результату необхідно формувати та вдосконалювати навички медіатора, що дозволить в короткий проміжок часу вирішити конфлікт, що особливо актуально для вчителів початкової школи [1].

Процес медіації в школі базується на комунікативних навичках педагога – це навички ефективного спілкування, до яких зазвичай відносять легкість встановлення контакту, підтримання розмови, навички синтонного (доброзичливого, відкритого) спілкування з дітьми, батька та колегами. Коновалов А. зазначає саме важливість відновлювальної комунікації при реалізації медіації. Він трактує її, як вільний від маніпуляцій та тиску організований діалог, спрямований на розуміння самою людиною різних сторін проблемної ситуації і прийняття нею самою відповідальності за пошук виходу з даного становища [3]. Саме організація вчителем такої комунікації між учнями, що конфліктують, дозволить їм подивитися на конфліктну подію з усіх боків (в тому числі зрозуміти стан інших учасників конфліктної ситуації), оцінити можливі наслідки, самому зробити усвідомлений вибір подальших дій.

Окрім цього, щоб отримати позитивний результат медіатор повинен вміти налаштувати та підтримувати довірчий контакт, розуміти людину та допомагати їй у розумінні особистої ситуації, правильно підбирати та ставити запитання, а також володіти відповідними техніками комунікації: активне слухання, «перефразування» «резюмування», «кільце» тощо. Розглянемо більш детально основні навички медіації, які необхідно формувати у майбутніх вчителів початкової школи.

Навички активного слухання

1. Невербальна комунікація передбачає використання погляду, міміки, відповідного психологічного простору, жести, поза, темп мови, тон і тембр голосу, а також промовляння простих фраз «так-так», «звісно», «звичайно» і т.п. Основна функція таких фраз – підтвердити контакт зі співрозмовником; використовуючи їх поряд з невербальними реакціями, виразити увагу й інтерес до нього.

2. Використання пауз (мовчання) стимулює сторони до прийняття відповідальності за результат; вияв поваги до співбесідника: дати час подумати або справитися з почуттями; іноді прояв тиску, щоб активізувати участь.

3. Іменування відчуттів дозволяє учаснику медіації зрозуміти, яке саму емоцію він хоче виразити («Звучить, наче ви були засмучені...» (розгублені, розгнівані, залякані тощо). Метою цього прийому є встановлення взаємодії з диспутантами. Також, ця навичка допоможе звільнитися від емоційних бар'єрів, що заважають успішності медіації.

4. Прояснення, уточнення. Це такі «не оцінювальні» питання, що є нашою реакцією на сказане і виражене співрозмовником у розмові («Ви маєте на увазі...?»). Основна мета таких питань – прагнення прояснити думку, почуття і уявлення іншої людини.

5. Використання техніки *перекладу* допомагає людині сконцентруватися на змісті, підказує придатний спосіб вираження свого почуття, почати процес усвідомлення того, що відбулося, розділити почуття і зміст проблеми. У перекладі поєднуються факти (змістовний аспект) і почуття (емоційний аспект повідомлення) в одне твердження («Ви засмутилися, тому що ...» (факти і почуття).

6. Зведення інформації в стислу форму, такий прийом називається *резюмування* [2, 4].

Техніка «Кільце» – є основним інструментом медіатора та відображає усі навички активного слухання. Зазначена техніка застосовується на усіх етапах медіації, за винятком етапу «Вступне слово медіатора». Виконується вона за наступним алгоритмом: поставте питання – уважно вислухайте відповідь – коротко повторіть те, що було сказано – перевірте правильність свого розуміння – уважно вислуховуйте відповідь – поставте питання ... і так далі по колу [2].

Так, як сам процес медіації є діалогом, то невід'ємною його складовою є запитання. Запитання застосовуються з метою з'ясування додаткової інформації від співрозмовника. Усі питання поділяються на дві категорії: відкриті та закриті. *Закриті запитання* передбачають коротку відповідь співрозмовника (частіше за все: «так» або «ні»). Крім того такі запитання часто містять у собі прихований осуд, наприклад: «Це ти розбив цю прекрасну вазу?». Крім закритих існують більш нейтральні, відкриті запитання. *Відкрите запитання* дозволяє співрозмовникові висловити всі свої думки та почуття. Відкриті запитання допомагають з'ясувати більшу кількість інформації, розширити можливості співрозмовника для відповіді, наприклад: «Що трапилося з вазою?» [4].

Проаналізувавши запропоновані навички медіації можна дійти висновку, що їх формування є невід'ємною складовою при підготовці майбутніх педагогів початкових класів. Разом з тим, воно спонукає становленню таких життєвих навичок, як ефективна комунікація,

управління конфліктами, толерантність, недискримінація, управління емоціями, формування ненасильницької поведінки, цінностей тощо, які є характеристиками сучасної, успішної, освіченої особистості.

Список використаних джерел

1. Коваль Р., Горова А. Шкільна служба розв'язання конфліктів: досвід упровадження / Р. Коваль, А. Горова, А. Нікітчук, О. Микитюк, Ю. Ліхоліт. – К.: Видавець Захаренко В.О., 2009. – 168 с.
2. Комплект освітніх програм «Вирішення конфліктів мирним шляхом. Базові навички медіації» / В.Л. Андрєєнкова, К.Б. Левченко, Н. В. Лунченко, М.М. Матвійчук. – К.: ТОВ «Агентство Україна», 2018. – 144 с.
3. Луговцова Е. И., Егорова Ю. Н. Организация школьной службы медиации / Е. И. Луговцова, Ю. Н. Егорова. – Минск : Нац. ин-т образования, 2017. – 200 с.
4. Лютова-Робертс Е. К. Тренинг начинающего консультанта: ведение доверительной беседы / Е. К. Лютова-Робертс. – СПб.: Речь, 2007. – 307 с.

Ірина Черезова,

кандидат психологічних наук, доцент,
Бердянський державний педагогічний
університет

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЯК УМОВА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Сучасні освітні пріоритети визначаються гуманістичним спрямуванням виховних впливів. Освіта як процес передачі суспільного досвіду має забезпечити реалізацію того потенціалу, який закладено у природних задатках, здібностях, інтересах, запитах і потребах особистості. Саме такий підхід до організації взаємодії уавучасників освітнього процесу декларує Концепція Нової української школи, наголошуючи на партнерстві як одному із шляхів досягнення цілей освітнього процесу.

Сьогодні в умовах модернізації української освіти одним із напрямків оптимізації навчального процесу є його спрямування на гуманізацію взаємовідносин викладача та учня, що відображається в нових підходах до навчання: створення сприятливої атмосфери співробітництва, зниження монологічного викладу матеріалу та дублювання інформації і перехід до діалогованого спілкування з учнями, інтенсифікація впровадження в навчальний процес активних методів навчання, які відкривають можливості для розкриття творчої особистості та розвитку ініціативи, активізація пізнавально-навчальної діяльності учня.

Співпраця – найбільш ефективний як у навчальному, так і у розвивально-виховному плані спосіб взаємодій між суб'єктами освітнього процесу, провідна ідея, на якій ґрунтується діяльність Нової української